

független tényező együttes fellépése következtében válhatott a ciklon ilyen erőteljessé mind a szelet és mind a csapadéktevékenységet tekintve.

Az észak felé távozó ciklon utolsó dobásaként május 17-én a Körösök mentén és a Börzsönyben nagy területet érintő felhőszakadások alakultak ki. Előbbi területen 15–40, míg a Börzsönyben fekvő Királyréten 84 mm eső esett. A felhőszakadás inkább a hegység déli lejtőit érintette: a Nagy-Hideg-hegyi mérőállomás 60 mm-t jelzett, míg az Ipoly mentén fekvő Tésán „már csak” 34 mm hullott. A lezúduló víz megrongálta a kiránduló útvonalakat, de még az aszfaltozott hegyi utakon is komoly károk keletkeztek. Erdészeti beszámolók alapján több helyen 10 négyzetméternél nagyobb darabokat mosott ki a hegyoldalból a lezúduló ár. Ilyen súlyos helyzet azért is alakulhatott ki, mert a korábbi időszakban rengeteg csapadék hullott, így a talaj felső rétegei már telítettek voltak, vagy ahhoz közel álltak.

Az utolsó dekád első felében száraz volt az idő, a hőmérséklet csúcsértéke egyre emelkedett, a hónap legmelegebb napja május 23. volt, 29–32 fok közötti csúcsértékkel. Ezt követően 28-ig ismét nedves és labilis levegő alakította az időjárását, de az időjárási frontok távol maradtak térségünkől. Ismét a helyi záporok, zivatarok játszották a főszerepet az időjárás alakításában. Csupán kisebb körzetekben esett, ám néhol több mint félhavi csapadékmennyiség zúdult le: Győr 32 mm (május 24), Szentkirályszabadja 37, Sarkad 32, Győrzámoly 31 mm (május 25), Békés 44 mm, Szentlélek 37 mm (május 27).

A hónap legmelegebb napján, május 23-án Körösszakállon 31,7 °C-ig emelkedett a hőmérséklet, míg május 5-én a Nagy-Hideg-hegyen -2,1 °C-ig süllyedt a hőmérő higanyszála. A legnagyobb havi csapadékösszeget Kiskunhalason (195 mm), míg a legkevesebbet a Tolna megyei Tamásiban regisztrálták (24 mm). Szinte országszerte több esett a havi átlagnál, sőt a Kisalföldön és a Dél-Alföldön helyenként az átlag kétháromszorosra hullott le.

Összefoglalásként azt mondhatjuk, hogy a csapadékot tekintve jól alakult a mérleg. Hiszen ahogy korábbi beszámolóinkban írtuk (145. évf. 5. sz.), a télen 40–60 mm-rel kevesebb csapadék hullott, s a talaj mélyebb rétegeiből mintegy 80–100 mm vízmennyiség hiányzott még. Ugyanakkor tavasz végére a talaj felső rétegeiben pótlódni tudott a vízhiány. Ez természetesen önmagában nem jelenti azt, hogy egy esetleges nyári szárazság ne okozhatna gondokat a mezőgazdaságban, viszont a korai érésű gyümölcsök-nél, terményeknél egyértelműen pozitív a mérleg. ☀

30 esztendeje hunyt el Hédervári Péter természet- tudományos szakíró

Hédervári Péter polgári család gyermekeként Budapesten, a Terézvárosban született 1931. április 29-én. A jövevényt szülei Hofmann Péterként anyakönyveztették. Édesapja, Hofmann Károly kereskedő volt, édesanyja, Willmann Edith a kor szokásai szerint háztartásbeliként gondoskodott a meghitt családi háttérről. Nevének Héderváriként való írásmódjával először 1948-ban találkozunk, de a névmagyarosítás csak őt érintette, szülei továbbra is az eredeti családnevet használták.

Hédervári Péter

Az elemi követően 1941 és 1944 között polgári iskolában tanult, amit 1945-ben magánvizsgával fejezett be. A családi hagyományokat folytatva fél évre kereskedelmi tanintézményben folytatta iskoláit, de ezt megszakítva 1946-ban a Kölcsény Ferenc Gimnázium tanulója lett, ahol 1950-ben sikeres érettségi vizsgát tett. Felsőfokú tanulmányait először az 1950–51-es tanévben kezdte meg az Eötvös Loránd Tudományegyetem matematika–fizika szakán. A diploma és a doktori cím megszerzése újbóli nekirugaszkodással sikerült. Az ELTE Természetudományi Karának földrajz szakán levelezőként 1964–1969 között okleveles középiskolai földrajz-

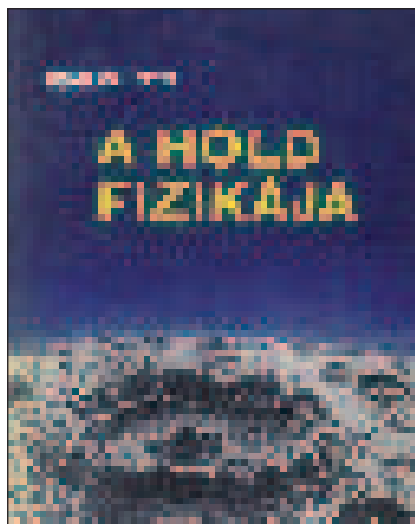
tanári képesítést szerzett. Ugyanitt 1970-ben a természettudományi doktor címet érte el. Az 1969-es keltezésű doktori értekezését – kutatási eredményeire alapozva – „Vizsgálatok az összehasonlító planetáris morfológia köréből” címmel írta.

Szakmai pályafutását 1950–51-ben a budapesti Városmérési Iroda városmérési részlegének munkatársaként mint figuráns, azaz mérnöki segéd kezdte. 1951-től 1963-ig a Magyar Állami Eötvös Loránd Geofizikai Intézetében dolgozott technikusként. 1963–68 között a Gamma Geofizikai Műszergyárban lett könyvtáros, műszaki dokumentóri minőségben tevékenykedett, illetve a szakönyvtárat vezette.

Az újságírással már igen fiatalon eljegyvezte magát. Eleinte verseket, novellákat írt, de családtagjainak, barátainak, kollégáinak, vagy csak saját szórakoztatására később is számtalan írásműve született. A hivatalos kezdetet a Pajtás című gyermekmagazin jelentette 1956-ban. Az 1986-os posztumusz megjelent íráskönyv több száz tudományszerűsítő újságcikke, kéttucatnyi ismeretterjesztő könyve látott napvilágot, elsősorban földtudományok és a csillagászat, valamint többek között az űrkutatás, a meteorológia és az őslénytan területén. Tudományos szakírói pályafutása során szinte minden jelentős magyar újságnak és folyóiratnak dolgozott, kötetit a legjelentősebb hazai kiadók gondozták. Az 1968–1972-es időszakban az ország vezető tudományos népszerűsítő lapjának, az Élet és Tudománynak volt belső munkatársa, geofizikai–csillagászati rovatvezetője, 1972-től szerződéses szaktanácsadója és rendszeres szerzője. Ekkortól szabadúszó szellemi szabadfoglalkozásúként kizárólag irodalmi munkásságából tartotta fenn egzisztenciáját. A Természet Világába (ekkor Természet és Társadalom néven) 1956-ban jelentette meg első cikkét. 1957-ben az akkor (ismét) Természetudományi Közlöny néven megjelenő folyóiratunkban publikált. Majd a már Természet Világaként megjelenő lapban, halála évéig, 1984-ig közel háromtucat tanulmányt közölt. Két művével szépiro-

dalmi babérokat is szerzett: az 1973-as „Az óceán foglyai” egy kutatóhajó kalandos történetét, az 1975-ös „A jávai tekercsek” egy indonéz legendát beszélt el.

Önálló tudományos munkássága is figyelemreméltó, mely elsősorban a földi és planetáris vulkánosság vizsgálatára, a földrengések földrajzi és időbeli eloszlásának a tanulmányozására, valamint a Csendes-óceán tektonikai és szeizmológiai kutatásá-

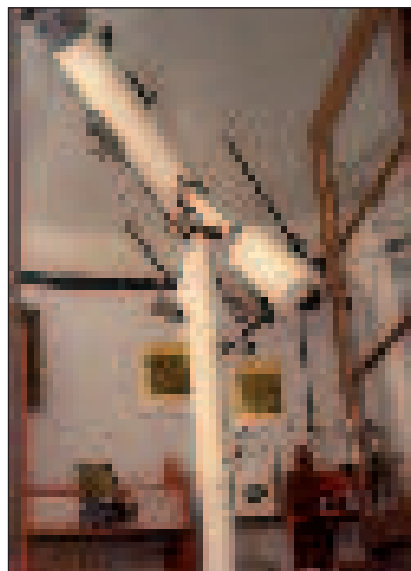
Első csillagászati kötetének, **A hold fizikájának** borítója

ra irányult. Annak ellenére, hogy hivatásos kutatóként soha nem volt állásban, és nem szerzett akadémiai fokozatot, rendszeresen publikált a különböző hazai, földtudományokkal foglalkozó szakfolyóiratokban, és tekintélye volt a nemzetközi tudományos életben is. Szakcikkei Magyarországon kívül az akkori Csehszlovákiában, az Egyesült Királyságban, Görögországban, Írországban, (mindkét) Németországban, Olaszországban, az egykori Szovjetunióban, az Egyesült Államokban, a Fülöp-szigeteken, Indiában, Indonéziában és Japánban láttak napvilágot.

Hédervárit az 1970-es évek közepétől folyamatosan foglalkoztatta egy állandó telepítésű észlelőbázis kialakítása, így 1977-ben felmerült benne egy önálló magán-csillagvizsgáló létesítése. Eredetileg megfelelő helyszíneként egy kertes ház udvarában gondolkodott, és ki is szemelt egy Szépvölgyi úti ingatlant. Végül úgy döntött, hogy a csillagda épületét az Árpád fejedelem útja 40–41. számú társasházának udvarán húzzák fel. A felesége után Georgiana (ejtsd dzsordziána) Obszervatóriumnak keresztelt csillagvizsgáló 1978 nyarára készült el. Anyaga téglá, alakja henger, átmérője 3 m, és körülbelül ugyanekkora magasságú. A teljesen körbeforgatható kupola acélból és alumíniumból készült, a fémrétegek között vastag hőszigetelő réteggel.

A tetőrész tömege mintegy 600 kg-os, 12 görgön nyugszik, a sinen kézi erővel forgatható. A csillagda a villanyvilágítás mellett akkumulátor használatával is kaphatót áramot. A csillagdához tartozott egy úgynevezett felső megfigyelőhely is, amely voltaképpen Hédervári lakásának Dunára néző IV. emeleti terasza volt. A Georgiana Obszervatórium műszerezettség az akkori átlagos hazai viszonyokat és lehetőségeket messze túlszárnyalta. A csillagda főműszere egy Coulter-optikájú 317/4762-es Cassegrain-távcső volt, amelyet még egy tucatnyi komoly műszer egészített ki. Észlelési eredményeiről angol nyelvű riportokban, csillagdjában a „Communications of the Georgiana Observatory” elnevezésű kiadványában számolt be. Érdemes megemlíteni, hogy földtani–vulkanológiai témakörben is megjelentetett önálló periodikus közleményeket. Mindezeket rendszeresen eljuttatta külföldi tudományos intézményeknek és szervezeteknek.

A világ legtekintélyesebb csillagászati egyesülete, a Királyi Csillagászati Társaság (Royal Astronomical Society) 1963–1975 közötti tagsága mellett több tudományos egyesületben is komoly szerepet játszott. A Nemzetközi Holdszövetséget (Internation-

152-1524L jaegers optika,100-2000L,2x72-500L MOM optika

tional Lunar Society) 1956-ban az angol Hugh Percy Wilkins és a spanyol Antonio Paluzie Borell alapította, bewleyheath-i és

Szilveszteri karikatúrája 1968 előestéjén

barcelonai központtal. Hédervári az 1960-as évek elején kapcsolódott be a szervezet munkájába. Az International Lunar Society és a Journal of the International Lunar Society folyóiratokat kiadó, a holdkutatás klasszikus korszakában jelentős súlyú szövetségnek — többek között Patrick Moore-ral, a neves angol csillagászati ismeretterjesztővel — 1964-től alelnöke, majd 1969-től elnöke lett. A társaság az 1970-es években szűnt meg. Ő vezette a Nemzetközi Holdszövetség 1964-ben létrejött, egy esztendő múltán már hétfős magyar csoportjának munkáját is. Alelnöke volt az UNESCO fennhatósága alatt működött, az 1960-astól az 1980-as évekig aktív Nemzetközi Planetológiai Társaságnak (International Association of Planetology).

1984. június 27-én Hédervári Péter életének 54. esztendejében Budapesten váratlanul elhunyt. Július 5-én a Kozma utcai temetőben helyezték örök nyugalomra.

REZSABEK NÁNDOR

A szerző témában írt fontosabb tanulmányai:

- Rezsabek Nándor: Az ismeretlen (?) Hédervári Péter. In: Meteor. 2004. dec. pp. 3–5.
- Rezsabek Nándor–Sragner Márta: Az ismeretlen (?) Hédervári Péter. Vulkanoktól a csillagok világáig. Budapest, 2008. Aura Kiadó. 126 p.
- Rezsabek Nándor: Megjelent a Hédervári Péter-émlékkönyv. In: Draco. 2009. jan–márc. p. 5.
- Keszthelyi Sándor–Rezsabek Nándor: Emléktábla került Hédervári Péter lakóházára. In: Meteor. 2009. okt. pp. 56–58.
- Rezsabek Nándor: Hédervári Péter földtudományi munkássága. Beszélgetés Papp Zoltánnal, a Széchenyi István Egyetem docensével. In: Természet Világa. 2010. máj. pp. 234–235.